

שנחנו אותם בבית

מאות בחורים נפלטו מהישיבות הליטאיות והחסידיות לקראת זמן אלול הקרוב בחסות שאיפתם של מנהלי ישיבות ו'רשמים' למיתוג מחדשן הרב אברהם מרדכי אייזנבך מבכה את התופעה המסוכנת ומציע פתרונות: הקמת ועדת רבנים בשיתוף גורמי מקצוע, סנקציות מצד ראשי הערים ומאבק ציבורי נחוש

כמו מיר", מספר ג'. "היו חייבים לעשות משהו. אם זה היה ממשיך ככה, תוך שנה-שנתיים הישיבה הייתה נסגרת. בסוף הגיעו להחלטה שצריך לחלק את הישיבה".
שבועיים לפני סוף ה'זמן', כינס ראש הישיבה את

"הבחורים מאוד מאוכזבים מההלך. לוקחים קבוצה של 50 בחורים, חוסמים את המעבר לישיבה, נפרדת, עם חדר אוכל קטן ובית מדרש קטן. זה מעליב. יש פה רמיזה ברורה לכולנו לעזוב"

ולפעמים כדי להתחזק". הרב אייזנבך מספר על ראש ישיבה שפעל בדרך זו וסגר חלק מהישיבה. עשרות בחורים מצאו עצמם ללא ישיבה, עד שאדם אחר קיבל לחזקתו את אותם הבחורים ובעצם 'קנה' אותם. "זו המילה הכי חמורה שחשבתי שאני אוציא מהפה שלי. מה זה נקרא לקנות ישיבה? קונים פה ארנבים? גופות?", הוא שואל בזעקה כואבת.

את הבעיה העיקרית רואה הרב אייזנבך בחירות חסרת התקדים שלוקחים על עצמם ראשי הישיבות. לדבריו, אין סיכוי שאותם בחורים שנותרו ללא ישיבה, יוכלו להתקבל לישיבה טובה מספיק. אילו היו הולכים מראש לישיבה טובה, ייתכן שהיו מוצאים בה את מקומם. "הבחור מרגיש זרוק. העיפו אותו. השתמשו בו וזרקו אותו. הבחור הזה מגיע לשבת, אך הוא לא מסוגל להיכנס לקהילה שלו כי הוא זרוק. פתאום באמצע החיים כשכולם עסוקים בחוויות מתוך הישיבה, הוא עוסק בלרוץ אחרי רשמים ואחרי ישיבות. הוא קיבל בעיטה מהמערכת החרדית ועולם הישיבות ומרגיש נבגד. הרבה מהם לא מוכנים לחזור".

ישיבה ל'פתוחים' ו'סגורים'

אחד הסיפורים שמתכתבים עם דבריו הוא סיפורו של ישיבת 'דרך חכמה', המוכרת יותר בכינויה 'סילבר'. "אם לפני שנתיים למדו בה כ-280 בחורים בישיבה, עכשיו לומדים בה חצי - בערך 140. בחורים התחתנו ומבוגרים עזבו לישיבות 'קיבוץ'

כמוכן לבחורים הכי טובים, אבל בסוף בחור מצוין רוצה להיכנס לישיבות המיינסטרים. כמו עסק חדש שמתחיל עם הרבה הנחות, גם בישיבות משקיעים ומשלמים כסף לרשמים ועושים מאמץ גדול כדי להביא את הבחורים הטובים ולשכנע אותם להגיע. מסבירים להם מה החידוש בישיבה ונותנים להם ק"ץ טעמים למה להגיע דווקא לכאן. לפעמים אפילו אומרים להם לא לשלם שכר לימוד בשנה הראשונה, "העיקר תגיעו".

"בסופו של דבר, אי אפשר להביא לישיבות בשנתיים הראשונות את הטובים ביותר, אז לוקחים את המצוינים, אבל לא את הרמה הכי גבוהה. אחרי שנה או שנתיים יש בישיבה 70-60 בחורים, לישיבה כבר יש שם ואז היא תופסת תיאכון ורוצה לקפוץ רמה. הבעיה היא שתקועים לה בגרון 70-60 בחורים ברמה שהיא פחותה בעיניהם".

"זה לא קייטרינג שאפשר להחליף את השם כשרוצים להעלות רמה", מסביר הרב אייזנבך. "מדובר פה בנשמות, בבחורים עם הורים וסבים וסבתות ודודים ודודות וקהילה ואחיות בשידוכים. אז הפתרון שלהם הוא כזה: במצב הטוב מודיעים שהישיבה נסגרת ופותחים רישום חדש במטרה לסנן את מי שלא רצוי. בדיוק כמו עסק שלא מחויב בדיון וחשבון כשמוכרות פשיטת רגל, גם ישיבה שנסגרת ונפתחת לא חייבת יותר בדיווח. סוגרים את הישיבה, פותחים רישום מחדש ומדללים. לפעמים מקבלים רק 50 אחוז מהבחורים שכבר למדו בישיבה, כשהשאר נשארים לחפש ישיבה לבד. לפעמים זה נובע מהחלטה למתג או לשדרג את הישיבה

אפרת פינקל

צילומים: פלאש 90

בחורי הישיבות מנצלים את חופשת בין הזמנים ולוח השנה מסמן כי אוטוטו א' באלול והם יצמדו עם מזוודותיהם בחזרה להיכלי הישיבות, כשהם מוכנים, מזומנים ומלאי כוחות ל'זמן אלול'.

את הסיפורים הללו אולי רגיל הציבור החרדי לשמוע דווקא מצד הבנות - אלו שלא מתקבלות לסמינר ונשארות בבית בפתיחת שנת הלימודים, אך גם בגזרת הבחורים הסיפור מורכב, עצוב וכואב, כשמאות עשויים לפתוח את ה'זמן' הבא ללא ישיבה, כשהם משוטטים אנה ואנה ללא תכלית.

הרב אברהם מנחם אייזנבך הוא יועץ חינוכי בכיר, מייסד מרכז 'מגדלור' לייעוץ קהילתי רב תחומי ובעיקר - מכיר לעומק את הניסיונות לשבץ את הבחורים בישיבות מתאימות. כ-4500 נערים ונערות עברו תחת ידיו בניסיונות למצוא להם מסגרת חינוכית נכונה. לאחר 9000 הורים דומעים, אינספור אחים ומאות קהילות מכל רחבי הארץ שאת ההתמודדות שלהם הוא מכיר לעומק, הוא מונה את צרור הבעיות שגורמות לכך שאת הזמן הבא יפתחו מאות בחורים בגפם, אחרי שנזרקו מהישיבה - ברוב המקרים, שלא באשמתם. אייזנבך יועץ בעיקר בישיבות חסידיות, אך כפי שניווכח בהמשך, התופעה המצערת לא פוסחת גם על הישיבות הליטאיות.

"נתחיל מהרבר הכואב והאכזרי ביותר", אומר אייזנבך. "ראש ישיבה שמחליט לפתוח ישיבה פונה

איתו לשיחה פרטנית. ההלם הגדול של אותו משגיח היה איך שהבחור אמר לו את זה עם כל הביטחון העצמי. כלומר, הוא היה סמוך ובטוח שאכן המשגיח לא יודע את שמו הפרטי.

"מדובר בבחורים טובים מאוד שעם קצת שיחה, שיקום, הדרכה ועידוד, היו יכולים להתגבר ולחזור לעצמם. אסור להם להגיע לישיבות חלשות, כי אלה ישיבות שלא מתאימות להם. עם קצת תשומת לב ועבודה אפשר לשקם אותם וחייבים לעשות זאת. "המצב שנוצר הוא שהבחורים הטובים ירדו רמה. הבחורים החלשים מסודרים כי יש לא מעט ישיבות שנותנות מענה לסוגים שונים של בחורים שמתקשים בתחומים מסוימים, יש את המצוינים שגם הם מסודרים – ומי שנשאר תקוע זה הפלח של הבחורים הבינוניים, או הטובים שהם לא מבריקים. לצערי, אין מושג היום של ישיבה בינונית. אין ראש ישיבה שמוכן להגיד 'לי יש ישיבה טובה'. רוב הישיבות שזרקו בחורים לא זרקו בגלל שהם מקולקלים, אלא בגלל שהם לא בדיוק עומדים בזמנים, שהם קצת נחלשו ברמה הלימודית. נו באמת, על זה מאמילים משפחות?"

"יש ישיבות שמרגישות שאין להן מחויבות לחזק את הקשר עם הבחורים בזמן הקורונה. אמר לי אחד הרבנים הגדולים שכששאלו את אחד מגדולי הדורות הקודמים כמה זמן צריך להקדיש ביום כדי לחזק ולדבר עם בחור, הוא חשב דקה וענה 'לפחות אותו הזמן שהיצר הרע משקיע ביום כדי לדבר עם הבחור'. אם שואלים אותי איך אותם ראשי ישיבות זורקים בחורים בלי לב, התשובה היא: אלו עבורם כמו אנשים זרים. אם היה שם קשר אמיתי כמו אב לבן, היה קשה להם יותר לזרוק בחורים. אני לא אומר שיושבים במערכות הישיבות אנשים רעים חלילה. יושבים שם אנשים טובים אבל הם לא עסוקים עם הבחורים. אין שם חיבור אמיתי וכשאין חיבור אמיתי זה הכל מיתוג".

שיטות שיווק מפקפקות

ואם במיתוג עסקי, הנה מוסד מוכר נוסף שמשפיע על הבחורים וסכנתו לעיתים גדולה מהתועלת: מוסד הרשמים. "אין היום מושג של ישיבה טובה או ישיבה לא טובה", אומר אייזנבך. "למה? כי בכל ישיבה יש בחורים שיכולים ליפול ובחורים שלא יפלו. ההגדרה האמיתית שצריכה להיות היא האם הישיבה מתאימה או לא. הוכח שבחור מצויין שמגיע לישיבה מצויינת

צילום: שוקרי לרר

4500 משפחות כאבות. הרב אברהם מנחם אייזנבך

דווקא החזקים יותר שהיו רגילים להקפיד על קלה כבחמורה והיו צריכים את העזרה וההכוונה. לצערנו, הם לא קיבלו אותה כיון שרוב הצוותים בישיבות לא מבינים בשיקום וגם בגלל שרוב אנשי הצוות הם לא דווקא אנשי מקצוע שהוכשרו לכך. חלקם נכנסו לישיבות בדרכים שונות – אחד הוא הבן של ההוא והשני חבר של זה. בקיצור, לא מסיבות מקצועיות אובייקטיביות.

"אתן דוגמה של סיפור מוצעו שסיפר לי משגיח מכובד מאוד בישיבה. פעם אחת הוא הגיע לקניון איילון ופגש שם בחור מהישיבה. הוא הודיע לו על אתר שהוא מעיף אותו מהישיבה. הבחור קיבל את פסק הדין אך ביקש שייצא לפועל בתנאי אחד – שהמשגיח יגיד לו מה השם הפרטי שלו. למשגיח כמוכן, לא היה מושג וזאת אחרי שנתיים שלמות בהן התלמיד לומד אצלו. זה אומר שהוא מעולם לא ישב

אנחנו נמצאים בישיבה בירושלים". נ' מסכם את הסיפור העגום מזווית מבטו: "זה עוול גדול לקחת את הישיבה בתור עסק ופחות בתור מקום שנועד לעזור לבחור. בחור שמתקבל לישיבה צריך להבין שיש קריטריונים בישיבה – אם הוא עובר על אחד מהם, הישיבה זכאית להעיף אותו. זה ההסכם. אבל בשום סיטואציה אחרת הישיבה לא זכאית לזרוק אותו. היא צריכה לטפל בו ולדאוג לו. הוא בן אדם. אסור להעיף קבוצה שלמה במטרה לחזק את הישיבה. אם העפתם – לפחות תדאגו להם, אל תזרקו אותם לרחוב באמצע החיים. אצלנו יש קבוצה של 30 בחורים שלא הסתדרו בשום מקום ונפלטו לרחוב. חלקם התאסרו, אך חלקם עדיין מסתובבים", הוא מסכם בכאב.

תחלואי הקורונה

בניגוד לרושם שאולי מתקבל, לא מדובר במקרים יחידים, זו תופעה שממדיה מתרחבים מיום ליום. "זו לא ישיבה אחת, זה 20 ישיבות כל שנה", מטיח הרב אייזנבך את האמת בפנים.

לדבריו, השפעותיה העצובות של הקורונה ניכרות גם בזה. "השנה כולם קיבלו חשק לעשות ניקוי אורוות. יש שטוענים שעסק שהיה מבוסס דיו לא קרס בקורונה, רק עסקים שהיו גם ככה רגע לפני קריסה, קרסו. את אותה הטענה טוענים כלפי הבחורים. בחור שהיה כמעט מפורק, הקורונה פירקה אותו. הבעיה היא שזה שקר מוחלט. ילד הוא בדיוק כמו מבוגר, יש לו את כל המרכיבים של מבוגר, אבל בקטן. הוא יכול להכיל פחות והתגובות שלו לא תמיד תואמות את מה שהוא מבין. ילד בן 13, שמצד אחד יש לו את כל הפיתויים, אבל מצד שני אין לו ניסיון עם התמודדות – מה שמחזיק אותו זו המסגרת. "כלומר, הוא יודע שיש סדר יום, משגיח וסמכויות, הכל מוגדר ומסודר אצלו בראש. ברגע שזה השתבש, הכל משתבש. בחורים שהיו מקפידים על מניינים באופן קבוע ופתאום לא היה מניין, או בחורים חסידיים שנהגו ללכת למקווה או בחורים שהיו להם שעות לימוד קבועות – הגיעה הקורונה והרסה הכל. אדם מבוגר יודע לחזור לעצמו ולסדר יום רגיל, אבל בחור צעיר צריך עזרה והכוונה איך לשקם את עצמו בחזרה".

"אלו שנפגעו לא היו דווקא החלשים, אלא

התלמידים בבית המדרש והודיע שמעכשיו הישיבה מתחלקת לשתיים. כל הבחורים הטובים ימשיכו בבית המדרש ובחור האוכל הרגיל ו"כל הבחורים שצריכים לעזור להם" – הבחורים הפחות טובים – "יהיו בקומה נפרדת עם חדר אוכל נפרד, בית מדרש נפרד ותפילות נפרדות".

אנשי הצוות עברו בחור בחור והודיעו לו לאיזו קבוצה ישתייך. "זה פשוט התחלק לבחורים 'פתוחים' ולבחורים 'סגורים', מספר ג'. "היו בחורים מודרניים שלומדים מצוין וקמים לתפילות, אבל השאירו אותם עם הפחות טובים, וגם הפוך, היו כמה שלא היו 'מתמידים' גדולים, אבל נשלחו לקבוצה של הטובים. היו בחורים שרצו לעבור. בהתחלה לא הסכימו להעביר אף אחד, אבל היו מקרים שאמרו לבחורים: אם אתה רוצה לעבור לטובים, אתה צריך להחליף כיפה ותספורת.

"שבוע לאחר מכן כינסו את הבחורים בשני חלקי הישיבה בנפרד והודיעו להם שלא עושים את זה בשביל להפריד את הישיבה, אלא לטובת התלמידים. אחד מראשי הישיבה דיבר על הקעמפ בבין הזמנים שבו כולם יהיו ביחד וכן בתפילות הימים הנוראים. "הבחורים היו מאוד מאוכזבים מהמהלך. הרגשנו שלא חושבים עלינו. אני מה'רעים', אגב. לוקחים קבוצה של בערך 50 בחורים, חוסמים להם לגמרי את המעבר לישיבה, שמים אותם בקומה למטה עם חדר אוכל ובית מדרש קטנים, העיקר שלא נשפיע ונפריע. זה מעליב. יש פה רמיזה ברורה לכולנו לעזוב", מסיים הבחור את סיפורו העגום.

ישיבה מוכרת נוספת בה עברו הבחורים את מסע הטלטלות המביש, היא ישיבת 'עטרת ישראל' ששכנה עד לא מכבר בשכונת בית וגן הירושלמית. "לפני שנתיים החליטה הנהלת הישיבה להעביר את משכנה למודיעין עילית", מספר נ', תלמיד הישיבה. "הוחלט לחסוך בעלויות כי שם קיבלו מהעירייה שטח והושגו תרומות לבנייה, אבל הם הכינו ישיבה שמתאימה רק ל-150 בחורים, כשבישיבה באותה תקופה היו 250 בחורים. היה ניסיון 'להעיף' מאה בחורים 'מיותרים'.

"אנחנו, הבחורים המבוגרים, החלטנו שזה לא יכול לקרות. החלטנו שאף אחד לא עובר בלי שכולם עוברים. בסוף הגענו להסכם עם הישיבה שהבחורים הצעירים יעברו לקרית ספר והבחורים המבוגרים יישארו בבית וגן בישיבה חדשה שנפתחה. ב"ה כיום

מעבר לחצאין. המבנה החדש של ישיבת 'עטרת ישראל' במודיעין עילית, במהלך עבודות הבניה

"היו הרבה אסונות השנה, אסון מירון, קרלין, מיאמי וזה אסון מספר ארבע, לא פחות. אלה צעירים שמוחקים אותם לעולמים"

לתת למערב הפרוע לשלוט. מי יודע אם מי שירשם לשיבה כעת, לא יהיה זה שיועף ממנה בניפוי הבא."

"הקב"ה לא זרק אותך"

אבל לא רק סנקציות ציבוריות הן הפתרון. גם לנבחר הציבור החרדים יש כוח לקבוע איזה מוסד לחיים ולכיתות נוספות, ואיזה מוסד לחנק איטי של מקומות, כיתות לימוד ותקציבים.

הרב אייזנבך מציע שבדיוק כמו בסמינרים, גם בנושא הישיבות ייקחו ראשי העיר את המושכות לידיים ויציעו פתרונות מתאימים בשיטת המקל והגזר: "ניקח עירייה חרדית. כל הישיבות מבקשות כיתות חינוך ותקציבים מהעירייה. כיתת חינוך עולה הון כסף ובסמכות העירייה לתת. בסמינרים, העירייה מתערבת, מחלקת כיתות חינוך והקצעות ומימון לפעילויות כשצריך ומונעת כשלא צריך. במקביל, הקב"ס יושבים עליהם ודואגים שכל בת תכנס ללמוד. אי אפשר לתת לכל בת מה שהיא רוצה, אבל בסוף רוב הבנות מסודרות. אז למה אצל הבחורים זה לא אפשרי?"

"ישבתי עם בחורים והם אומרים משהו אחד: 'תן לי להגיע לשיבה טובה עם סדר יום רגיל, לא מתאים לי להגיע לשיבה חלשה'. אם ראש עיר חרדית היה מגיע ואומר לשיבות 'יש לי בעיר 40 בחורים בלי ישיבות, יש לי פה 20 ישיבות, כל ישיבה לוקחת שני בחורים' – הכל היה נראה אחרת, אבל גם את זה הם לא עושים. מי שיגיד שראשי הערים לא מתערבים – משקר, כי עבור המקורבים שלהם הם מתערבים ועוד איך."

"במצב שנוצר, צריך להקים קול צעקה ותפקידו של הציבור לתת את הגיבוי להורים. יושבים פה הורים ואומרים שאין להם לאן לפנות. לאבא לא נעים לו להסתובב ולהגיד שהילד שלו זרוק. הוא לא יכול להגיד את זה כי יש לו בן בשידוכים והוא לא רוצה לפגוע בו. כל פעם שהוא מגיע לשיבה הוא עומד כמו עני בפתח ומנסה לשקר לראש הישיבה שבעצם לא זרקו את הבן שלו, אלא הוא מחפש ישיבה טובה יותר. ההורים לא ישנים בלילה. השמים נבקעים מהבכיות של ההורים."

"לאט לאט כולם שומעים את הדברים ומתפלצים. הם לא מבינים איך הסיפור עובר מתחת לרדאר. הכותרת מבחינתי היא שהיו ים של אסונות השנה, אסון מירון, אסון קרלין, אסון מיאמי וזה אסון מספר 4, לא פחות. זה אנשים שמחזקים אותם לעולמי עד", מוסיף הרב אייזנבך בהריפות יתרה.

ההורים עצמם חוששים לדבר עם התקשורת ולהציף את התופעה מחשש שיתנכללו להם, מסביר הרב אייזנבך ומספר כי בעצמו נחשף לדוגמאות של בחורים שהסכימו לדבר בעילום שם אבל בקלות עלו על פרטיהם והם סבלו מהתנכלויות חוזרות ונשנות. "הדבר הנכון ביותר ועל זה אני עובד קשה מאוד: להקים ועדת רבנים יחד עם גורמים מקצועיים כדי לבצע אכיפה על הישיבות ולדאוג שחס וחלילה לא יישאר אף בחור בלי ישיבה. זה הדבר הנכון ביותר". הנקודה האחרונה עליה מדבר הרב אייזנבך היא הצורך בטיפול מקצועי בבחורים באמצעות אנשי צוות מקצועיים, שידעו להתאים ישיבה לבחור ויעשו זאת באמצעים הנכונים כמו אבחון מקצועי והיכרות מעמיקה עם עולם הישיבות הכללי, ללא משוא פנים או נטייה כלכלית.

"מאוד חשוב להבין", מסכם הרב אייזנבך. "אנחנו לא מדברים נגד המערכות, אנחנו בעד תקנות הישיבה ואנחנו גם אומרים לבחור 'אם נכנסת לישיבה איקס שדורשת תקנות מסוימות, עליך לעמוד בהם', אבל גם הישיבות אינן נקיות מאחריות. המסר העיקרי שיש לי לומר לכל אותם בחורים שנזרקו: זכרו, גם אם הישיבה זרקה אותך – הקב"ה לא זרק אותך!"

הישיבה חולקה ל'פתוחים' ו'סגורים'. ישיבת דרך חכמה (סילבר)

מוצדקת שלו אומרת 'ניסיתי לבנות סוג של ישיבה, אבל אני לא מתאים לסגנון הבחורים האלה', 'אני לא יודע איך לחנך אותם', 'מתאים לי סגנון אחר של בחורים' ואפילו אם יש לו היתר מרב, עליו יהיה לדאוג לאותם בחורים שנתרו ללא ישיבה – על זה לא יתקבלו תירוצים.

"בדיוק כמו לקוחות בעסק – ההורים הפקידו אצלו פיקדון יקר. ראש הישיבה לא יכול להגיד לבחור 'לך לרחוב, תחפש שם'. אסור לראש הישיבה לישון בלילה עד שכל הבחורים מסודרים בישיבות. ברגע שזה יהיה המצב, יימנעו מקרים רבים של סגירה ופתיחה, כי מנהל הישיבה יוציא מהישיבה רק את מי שלא תהיה ברירה. אם בכל זאת יחליט ראש ישיבה שהוא עושה את התרגיל הזה, יהיו לכך סנקציות ציבוריות. הקהל יצביע ברגליים מתוך הבנה שאסור

כבשים. אני אומר להורים לא להתעסק עם רשמים, הם מקבלים כסף והם לא אנשי מקצוע. לכו לברר אצל יועצי חינוך מוסמכים.

אז היכן מסתתרים הפתרונות? נראה כי כמו אצל בנות הסמינרים, המצב רחוק מפתרון מעשי, שכן גם בסיפור הישיבות מעורבים סכומי כסף ופוליטיקה למכביר, אבל הרב אייזנבך לא מוותר ומציע מספר פתרונות אפשריים:

"הפתרון הראשון הוא שיימינג ציבורי: ישיבה שעושה תרגיל מלוכלך של לפתוח ולסגור בשנית, תגלה שהרישום החדש פשוט לא מתקדם כי הציבור יבחר שלא להגיע אליה. מותר לאדם להגיד 'אני רוצה לסגור את הישיבה, זה לא מתאים לי'. אף אחד לא יכול להכריח מישהו להחזיק ישיבה, אבל אם אותו אדם סוגר ופותח מחדש, גם אם הטענה האולי-

שלא מתאימה לו – ייפול, וכן להיפך, בחור שילך לשיבה שמתאימה לו – יצליח. אבל הרישום מתנהל באמצעות רשמים שהם לא אנשי מקצוע.

"הם מקבלים כסף מהישיבה, מקבלים רשימה של בחורים והם צריכים לעשות הכל כדי שאותם בחורים יירשמו לשיבה. הם משכנעים הורים ומשקרים להם לפעמים. זה נהיה כמו שיווק של חברות הסלולר ובתוצאה הסופית לא תמיד יש התאמה נכונה. גם הורים לא עומדים בלחצים, ישנם הורים שרק רוצים שקט תעשייתי ורושמים את הנער או הבחור. אם הצוות של הישיבה או הת"ת היה לוקח על זה פיקוח וממליץ לתלמיד מה שבאמת מתאים לו, המצב היה נראה שונה."

"כדי להדגים זאת אספר סיפור: בחור מחו"ל הגיע ללמוד איפה שהרשם שכנע את אבא שלו לרשום אותו. הרשם אסף את הבחור משרה התעופה וברכב שמע הבחור את הרשם מדבר עם ראש הישיבה ואומר לו בטלפון: 'אני מביא לך עוד שני ראשים'. הבחור המוועזע ביקש לרדת באמצע הדרך. הוא היה המום מהביטוי 'שני ראשים', כאילו התלמידים הם

אילוסטרציה

"אסור יהיה לאותו ראש ישיבה לישון בלילה עד שכל הבחורים כולם יהיו מסודרים בישיבות. אם בכל זאת יהיה מי שיחליט בכל זאת לעשות את התרגיל, הציבור לא ישלח אליו תלמידים"